

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

“Затверджено”
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення розділу “Рецептура. Основи фармацевтичної термінології”. Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу “Основи клінічної термінології”.
Змістовий модуль №1	Рецептура. Основи фармацевтичної термінології.
Тема заняття	Скорочення в рецептах та читання скорочень.
Курс	I
Факультет	медичний №1
Кваліфікація	освітня «Магістр медицини» професійна «Лікар»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	222 «Медицина»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

З метою швидкого оформлення рецепту та етикетки готових ліків можна використовувати певні встановлені скорочення, які не припускають подвійного трактування слів. При виписуванні рецептів як правило скорочуються назви лікарських форм і галенових препаратів, назви органів рослин, різні вказівки для фармацевтів, рецептурні вирази. Студентам необхідно знати як правильно утворювати основні рецептурні скорочення.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Студенти повинні знати:

- а) основні правила рецептурних скорочень;
- б) які речовини виписуються без скорочень;
- в) що дозволяється скорочувати в рецептах;
- г) перелік основних рецептурних скорочень.

Студенти повинні вміти правильно використовувати рецептурні скорочення, під час перекладу та читання рецептів.

3. Базові знання, вміння та навички необхідні для вивчення теми.

Попередні дисципліни	Отримані знання і навички
Англійська мова, Німецька мова, Англійська мова за професійним спрямуванням, Німецька мова за професійним спрямуванням, Українська мова за професійним спрямуванням	Здійснення морфемного і словотвірного аналізу слів, утворених шляхом префіксації та суфіксації. Уміти ідентифікувати та класифікувати словотвірні елементи, які зустрічаються у назвах лікарських препаратів
Наступні дисципліни (забезпечувані)	Отримані знання і навички
Фармакологія	Знати ключові фармацевтичні терміни; основні рецептурні скорочення. Вміти: 1. Ставити фармацевтичні терміни в рецептурній формі; 2. Правильно записувати рецептурні вирази читати їх та перекладати

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття.

Студент повинен засвоїти:

- 1. Перелік основних рецептурних скорочень
- 2. Перелік основних правил щодо скорочень у рецептах:
  - а). Скорочено у рецептах дозволяється записувати назви форм ліків та галенових препаратів, назв органів рослин, рецептурні вирази.
  - б). Не допускаються скорочення позначень близьких за назвою інгредієнтів, які не дозволяють чітко встановити, який саме лікарський засіб прописано.

с). Скорочення закінчують приголосною. У випадках, коли декілька приголосних букв стоять поруч, то скорочення закінчують останньою.

д). Деякі рецептурні вирази можуть скорочуватися максимально (до однієї букви), наприклад: D., M.D.S.

е). Існують нестандартні скорочення, наприклад: āā – ана.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Що дозволяється у рецептах записувати скорочено?
2. Які скорочення не допускаються в рецептах?
3. Закінчують скорочення голосним чи приголосним?

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

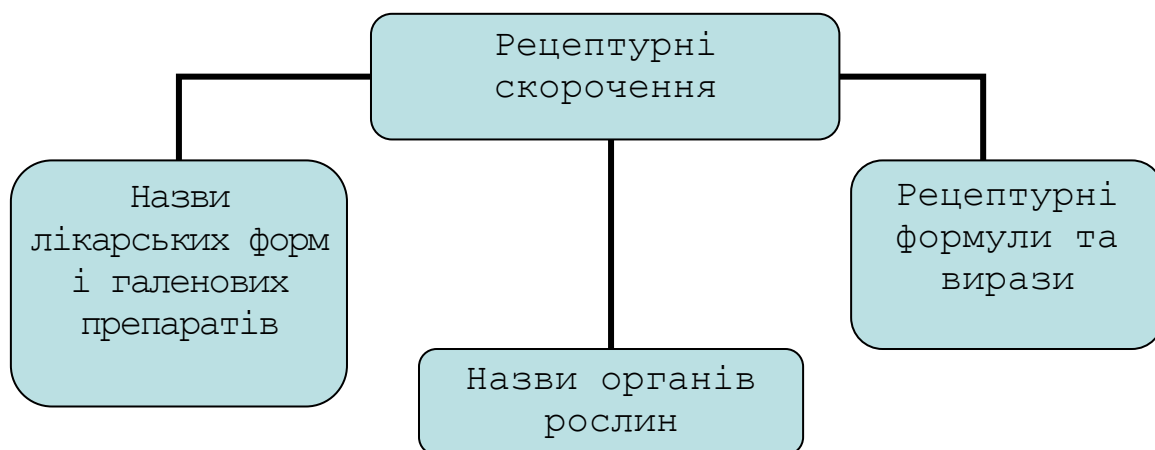
Вправлення у

а) письмовому перекладі з латинської мови українською та навпаки рецептів (повністю та зі скороченнями);

б) утворенні фармацевтичних термінів за конструкціями „узгоджене означення” та „неузгоджене означення”;

в) утворенні форм наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах.

5. Зміст теми

Найважливіші рецептурні скорочення

Скорочення	Повне написання	Значення
1	2	3

āā	ana	по, порівну
ac, acid.	acīdum	кислота
aq.dest.	aqua destillāta	дистильована вода
aq. purif.	aqua purificāta	очищена вода
bol.	bolus	глина
but.	butyrum	масло (тверде)
comp., cps.	compositus	складний
concentr.	concentrātus	концентрований
cort.	cortex	кора
D.	Da. Detur. Dentur.	Видай. Нехай буде видано. (будуть видані). Видати.
dec, dct.	Decoctum	Відвар
depur.	depurātus	очищений
dil.	dilūtus	розведений
Div. in part. aeq.	Divīde in partes aequāles	Розділи на рівні частини
empl.	emplastrum	пластир
emuls.	emulsum	емульсія
extr.	extractum	екстракт
f.	fiat, fiant	нехай утвориться, нехай утворяться
fl., flor.	flos, flores	квітка, квітки
fluid.	fluīdus	рідкий
fol.	folium, folia	листок, листя
fr., fruct.	fructus	плід, плоди
gel.	gelatinōsus	желатиновий
glob.	globūlus	кулька
gran.	granūlum, granūla	гранула, гранули
gtt., gtts.	gutta, guttae	крапля, краплі
hb., herb.	herba	трава
inf.	infūsum	настій
in amp., in ampull.	in ampullis	в ампулах
in caps. gel.	in capsulis gelatinōsis	у желатинових капсулах
in caps, operc.	in capsulis operculātis	у капсулах, закритих кришечкою
in ch. cer.	in charta cerāta	у навоскованому папері
in lag.	in lagena	у пляшечці
in oll.	in olla	у баночці
in part. aeq.	in partes aequāles	на рівні частини
in tab. obd.	in tabulettis obductis	у таблетках, покрытих оболонкою
in tub.	in tuba; in tubis	у тубі; у тубах
in vitr. fusc.	in vitro fusco	у темній склянці
in vitr. nigr.	in vitro nigro	у чорній склянці
linim.	linimentum	лінімент

liq.	liquor	рідина
M.	Misce. Misceātur.	Змішай. Змішати. Нехай буде змішано.
m. pil.	massa pilulārum	пілюльна маса
mixt.	mixtura	мікстура
mucil.	mucilago	слиз
ol.	oleum	олія
oll.	olla	баночка
oleos.	oleosus	олійний
past.	pasta	паста
pct., praec.	praecipitatus	осаджений
pil.	pilula	пілюля
pro infant.	pro infantibus	для дітей
pro inject.	pro injectionibus	для ін'єкцій
pulv.	pulvis	порошок
q.s	quantum satis	скільки потрібно
r., rad.	radix, radices	корінь, коріння
rect.	rectificatus	очищений
rhiz., rh.	rhizoma	кореневище
Rep.	Repēte! Repetatur!	Повтори! Повторити! Нехай буде повторено!
Rp.	Recipe	Візьми
S.	Signa. Signetur.	Познач. Позначити. Нехай буде позначено.
sem.	semen, semina	насіння, насінина
sicc.	siccus	сухий
simpl.	simplex	простий
sir.	sirupus	сироп
sol.	solutio	Розчин
spec.	species	збір
spir.	spiritus	спирт
spiss.	spissus	густий
succ.	succus	сік
supp.	suppositorium	свічка, супозиторій
susp.	suspensio	суспензія
tab.	tabuleta	таблетка, таблетки
t-rae, tinct., tct.	tinctura	настоянка
tr.	tritrus	тертий
ung.	unguentum	мазь
vit.	vitrum	склянка, пляшка

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Завдання для самоконтролю

Завдання 1. Перекласти латинською мовою, записати слова у словниковій формі до словника та вивчити, записати рецептурні скорочення:

- 1) відвар, емульсія, крапля, пластир, настій, рідка мазь, рідина;
- 2) кора, квітка, лист, трава, корінь, насіння;
- 3) в ампулах; в желатинових капсулах; в парафінованому папері; в таблетках, в ампулах.

Завдання № 2. Записати вирази у повній та скороченій рецептурній формі:

Infusum herbae Adonidis vernalis; bolus alba; oleum Ricini; Glycerinum; Acidum salicylicum; Natrii bromidum; decoctum cortices Frangulae; tinctura amara; sirupus simplex; Ichthyolum.

Б. Тести для самоконтролю

Завдання № 1

Допишіть рецепти:

- 1). Rp.:   Ac. ascorbinici 0,1
              Ac. nicotinici 0,025
              Glucosi 0,5
              .....
              .....

Варіанти відповіді:

1. M.D.S.
2. M. f. pulv. D.S.
3. M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in tab. S.
4. D.t.d. N.10. S.

- 2). Rp.:   Hb. Origani 1,0
              Fol. Farfarae
              Rad. Althaeae ana 20,0
              .....
              .....

Варіанти відповіді:

1. M.D.S.
2. M. f. sp. D.S.
3. M. f. pulv. D. t. d. N. 10 in tab. S.
4. D.t.d. N.30. S.

Завдання № 2

У рецептах дозволяється скорочувати ... .

- Варіанти відповіді:**
- a) рецептурні формули;
  - b) назви кислот;
  - c) назви аніонів солей;

d) назви отруйних речовин.

Завдання № 3

Яке із поданих нижче скорочень відповідає терміну *radix*?

- Варіанти відповіді:**
- a) rdx.;
  - b) r.;
  - c) rhiz.;
  - d) rx.
  - e) rad.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія: [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецепттури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецепттури і клінічної термінології: [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. — 4-е вид. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. — 472 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — 3-є вид., переробл. і допов. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмязычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. асоц. «Конкурс», 2012. — 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб. : «Алетейя», 1995. — 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М.: Медгиз, 1957. — 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Русский язык, 1976. — 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко

- Н. П., Вишнеvsька Л. І., Ковальова Т. М. [та ін]. ; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
  11. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів: Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
  12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К.: Здоров'я, 1993. — 224 с.
  13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
  14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск: Высшая школа, 1991. — 624 с.
  15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
  16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
  17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
  18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
  19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К.: Вища школа, 1988. — 320 с.
  20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
  21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
  22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
  23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К.: «Здоров'я», 2001 — 225 с.

24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів: Вид. дім «Наутілус», 2004. — 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
27. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
28. Скрипніков М.С. *Noli nocere* / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
29. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К.: Знання, 2012. — 704 с.
30. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е—Н. — К.: Знання, 2013. — 744 с.
31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О—С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т—Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
33. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
34. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. *Proverbia et dicta Latina* / Ю. В. Цимбалюк. — К.: Вища школа, 1990. — 436 с.
35. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця: Нова книга, 2010. — 392 с.
36. Koodziej A. *Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny* / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 ct.
37. Faldrowicz W. *Lingua Latina pro usu medico* / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
38. Rudzitis K. *Terminologia medica in duobus voluminibus* / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

Інформаційні ресурси

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>

<http://graecolatini.narod.ru/rstud/posl1200.htm>

<http://www.ruslat.info/>

<http://latinlexicon.org/paradigms.php>

[http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina prima](http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima)

Методичні вказівки укладені доц. Сологор І.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

“Затверджено”
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення розділу “Рецептура. Основи фармацевтичної термінології”. Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу “Основи клінічної термінології”.
Змістовий модуль №1	Рецептура. Основи фармацевтичної термінології.
Тема заняття	Виписування рецептів на тверді лікарські форми
Курс	I
Факультет	медичний №1
Кваліфікація	освітня «Магістр медицини» професійна «Лікар»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	222 «Медицина»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Фармацевтична термінологія – це термінологія, що обслуговує окремий розділ медицини, який називається фармація. Цей розділ обслуговує сферу виробництва та застосування лікарських засобів.

До основних понять фармації належать: лікарська сировина, лікарська речовина, лікарський засіб, лікарська форма, лікарський препарат. Залежно від консистенції лікарські форми поділяються на: тверді (*formae medicamentorum durae*), рідкі (*formae medicamentorum liquidae*), м'які (*formae medicamentorum molles*) та аерозолі (*aërosōla*).

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Студенти повинні знати:

- латинську номенклатуру твердих лікарських форм;
- загальну характеристику твердих лікарських форм;
- особливості дозування твердих лікарських форм;
- словникові форми назв лікарських форм та препаратів;
- правила побудови рецептурних виразів із прийменниками *in*, *pro*, *ad*;
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- утворення форм *Gen. Sing.* і *Plur.*, та *Acc. Plur.*

Студенти повинні вміти грамотно перекладати рецепти, утворювати фармацевтичні терміни за конструкціями „узгоджене означення” та „неузгоджене означення”, утворювати рецептурні вирази із прийменниками *in*, *pro*, *ad*, форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ ТА НАВИЧКИ НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

3.1. Міжпредметна інтеграція:

Наступні дисципліни (забезпечувані)	Знати	Вміти
Фармакологія	латинську номенклатуру лікарських форм; загальну характеристику твердих форм ліків;	1. Правильно записувати назви лікарських форм та препаратів у межах матеріалу, що вивчається; 2. Перекладати рецепти з української мови на латинську та навпаки..

3.2. Внутрішньо- предметна інтеграція

Зв'язок із попередніми темами: Модуль 1, теми: „Поняття “науковий термін””. Структура анатомо – гістологічних термінів. ....”; “Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. ....” “Іменники I відміни. Лексика. Вирази. ...”	1. попередні відомості про систему латинських іменників та прикметників; 2. словникові форми термінів; 3. правила утворення форми родового відмінку; 4. з якими відмінками вживаються прийменники <i>in</i> , <i>pro</i> , <i>ad</i> ;	На новому лексичному та граматичному матеріалі: 1. будувати рецептурні вирази; 2. правильно утворювати форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в
--	---	--

“Дієслово: Категорії дієслова. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. ..”, „Рецепт, його граматична структура, моделі рецептурних прописів. ...”, “Латинська номенклатура лікарських форм.”	5. правила утворення форм наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах; 6. правопис фармацевтичних термінів; 7. латинську номенклатуру лікарських форм; 8. правила оформлення латинської частини рецепту; 9. загальну характеристику твердих форм ліків.	рецептах; 3. утворювати рецептурні вирази з прийменниками in, pro, ad; 4. Ставити фармацевтичні терміни в рецептурній формі;
Зв'язок із наступними темами: Модуль 2, теми: „Виписування рецептів на м'які лікарські форми.”; “Виписування рецептів на рідкі лікарські форми”;		

4.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття.

Студент повинен засвоїти:

- 1) загальну характеристику твердих лікарських форм та їх класифікацію;
- 2) правила виписування рецептів на тверді лікарські форми;
- 3) словникові форми препаратів, лікарських форм які зустрічаються у вправах на переклад рецептів;
- 4) номенклатуру лікарських засобів.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Як називаються ліки виготовлені на фармацевтичних підприємствах?
2. Як називаються лікарські засоби, виготовлені за рецептом і призначенням лікаря?
3. Які ви знаєте тверді лікарські форми?
4. Як класифікуються порошки за кількістю інгредієнтів?
5. Як класифікуються порошки за способом вживання?
6. Як класифікуються порошки за дозуванням?

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Вправляння у перекладі з латинської мови українською та навпаки рецептів на тверді лікарські форми.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Загальна характеристика твердих лікарських форм:

порошки – pulvĕres (pulvis, ěris m)

капсули – capsulae (capsula, ae f)
таблетки – tabulettae (tabuletta, ae f)
драже – dragée (dragée, n)
свічки – suppositoria (suppositorium, i n)
гранули – granula (granulum, i n)
лікарські збори – species (species, erum f)

2. Переклад з латинської мови українською та навпаки рецептів на тверді лікарські форми

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Завдання для самоконтролю

Завдання № 1. Вказати ряди, де зазначені тільки тверді лікарські форми:

- (A) Tabuletta, ae f; infusum, i n; granulum, i n.
- (B) Globulus, i m; aerosolum, i n; emplastrum, i n;
- (C) Pulvis, eris m; capsula, ae f; dragée n.

Завдання №2. Вибрати коректний варіант рецептурної фрази «Змішай, щоб утворився лікарський збір»:

Варіанти відповіді:

- a) Misce, ut fiant specie
- b) Misce, ut fiat species
- c) Misce, ut fiant species
- d) Misca, ut fiant species
- e) Misce, ut fiant speciei

Завдання №3. Залежно від ступеня подрібнення розрізняють такі види порошків ....

Варіанти відповіді:

- a) pulvis simplex;
- b) pulvis grossus;
- c) pulvis compositus;
- d) pulvis divisus;
- e) pulvis subtilis;
- f) pulvis indivisus;
- g) pulvis subtilissimus.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецептурса. Клінічна термінологія: [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології: [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. — 4-е вид. — К.: ВСВ «Медицина», 2019. — 472 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — 3-є вид., переробл. і допов. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. — 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб.: «Алетейя», 1995. — 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М.: Медгиз, 1957. — 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Русский язык, 1976. — 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів: Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003.

— Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.

12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К.: Здоров'я, 1993. — 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск: Высшая школа, 1991. — 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К.: Вища школа, 1988. — 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К.: «Здоров'я», 2001 — 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів: Вид. дім «Наутілу», 2004. — 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової

- діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
- 27.Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
- 28.Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
- 29.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К.: Знання, 2012. — 704 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е–Н. — К.: Знання, 2013. — 744 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
- 33.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
- 34.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. — К.: Вища школа, 1990. — 436 с.
- 35.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця: Нова книга, 2010. — 392 с.
- 36.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 ct.
- 37.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
- 38.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

Інформаційні ресурси

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>
http://graecolatini.narod.ru/r/stud_posl_1200.htm
<http://www.ruslat.info/>

<http://latinlexicon.org/paradigms.php>
[http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina prima](http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima)

Методичні вказівки укладені доц. Сологор І.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

“Затверджено”
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення розділу “Рецептура. Основи фармацевтичної термінології”. Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу “Основи клінічної термінології”.
Змістовий модуль №1	Рецептура. Основи фармацевтичної термінології.
Тема заняття	Виписування рецептів на м'які лікарські форми
Курс	I
Факультет	медичний №1
Кваліфікація	освітня «Магістр медицини» професійна «Лікар»
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність	222 «Медицина»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Фармацевтична термінологія – це термінологія, що обслуговує окремий розділ медицини, який називається фармація. Цей розділ обслуговує сферу виробництва та застосування лікарських засобів.

До основних понять фармації належать: лікарська сировина, лікарська речовина, лікарський засіб, лікарська форма, лікарський препарат. Залежно від консистенції лікарські форми поділяються на: тверді (*formae medicamentorum durae*), рідкі (*formae medicamentorum liquidae*), м'які (*formae medicamentorum molles*) та аерозолі (*aërosōla*).

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Студенти повинні знати:

- латинську номенклатуру м'яких лікарських форм;
- загальну характеристику м'яких лікарських форм;
- особливості дозування м'яких лікарських форм;
- словникові форми назв лікарських форм та препаратів;
- правила побудови рецептурних виразів із прийменниками *in, pro, ad*;
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- утворення форм *Gen. Sing. i Plur.*, та *Acc. Plur.*

Студенти повинні вміти грамотно перекладати рецепти, утворювати фармацевтичні терміни за конструкціями „узгоджене означення” та „неузгоджене означення”, утворювати рецептурні вирази із прийменниками *in, pro, ad*, форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

3.1. Міжпредметна інтеграція:

<i>Наступні дисципліни (забезпечувані)</i>	<i>Знати</i>	<i>Вміти</i>
Фармакологія	латинську номенклатуру лікарських форм; загальну характеристику твердих форм ліків;	1. Правильно записувати назви лікарських форм та препаратів у межах матеріалу, що вивчається; 2. Перекладати рецепти з української мови на латинську та навпаки..

3.2. Внутрішньо- предметна інтеграція

Зв'язок із попередніми темами: Модуль 1, теми: „Поняття “науковий термін””. Структура анатомо – гістологічних термінів. ....”; “Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. ....” “Іменники I відміни. Лексика. Вирази. ...”	1. попередні відомості про систему латинських іменників та прикметників; 2. словникові форми термінів; 3. правила утворення форми родового відмінку; 4. з якими відмінками вживаються прийменники <i>in, pro, ad</i> ;	На новому лексичному та граматичному матеріалі: 1. будувати рецептурні вирази; 2. правильно утворювати форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в
--	---	--

“Дієслово: Категорії дієслова. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. ..”, „Рецепт, його граматична структура, моделі рецептурних прописів. ...”, “Латинська номенклатура лікарських форм.”	5. правила утворення форм наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах; 6. правопис фармацевтичних термінів; 7. латинську номенклатуру лікарських форм; 8. правила оформлення латинської частини рецепту; 9. загальну характеристику твердих форм ліків.	рецептах; 3. утворювати рецептурні вирази з прийменниками in, pro, ad; 4. Ставити фармацевтичні терміни в рецептурній формі;
Зв'язок із наступними темами: Модуль 2, “Виписування рецептів на рідкі лікарські форми”;		

4.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття.

Студент повинен засвоїти:

- 1) загальну характеристику м'яких лікарських форм та їх класифікацію;
- 2) правила виписування рецептів на м'які лікарські форми;
- 3) словникові форми препаратів, лікарських форм які зустрічаються у вправах на переклад рецептів;
- 4) номенклатуру лікарських засобів.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Назвіть м'які лікарські форми.
2. Які ви можете охарактеризувати лініменти?
3. У чому полягає відмінність пасти від мазі?

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Вправлення у перекладі з латинської мови українською та навпаки рецептів на м'які лікарські форми.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Загальна характеристика м'яких лікарських форм:

мазі – unguenta (unguentum, i n)
лініменти – linimenta (linimentum, i n)
пасти – pastae (pasta, ae f)
пластирі – emplastra (emplastrum, i n)

2. Переклад з латинської мови українською та навпаки рецептів на м'які лікарські форми

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Запитання для самоконтролю

1. Які ви знаєте м'які лікарські форми?
2. Як ви можете схарактеризувати пластирі?
3. Як ви можете схарактеризувати лініменти?
4. Як ви можете схарактеризувати мазі?

В. Тести для самоконтролю

Тест № 1

Вказати ряди, де зазначені тільки м'які лікарські форми:

- (A) Tabuletta, ae f; aërosolum, i n; granulum, i n.
- (B) Unguentum, i n; pasta, ae f; emplastrum, i n;
- (C) Pulvis, ěris m; infusum, i n; dragée n.

Тест № 2

Зазначити, які з поданих м'яких лікарських форм дозовані:

- Варіанти відповіді:**
- a) unguentum, i n;
  - b) suppositorium, i n;
  - c) pasta, ae f;
  - d) linimentum, i n.

Тест № 3

Рецепт на ... виписують тільки скороченим способом

- Варіанти відповіді:**
- a) мазь;
  - b) пасту;
  - c) гель;
  - d) лінімент.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія: [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології: [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології: [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

3. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред.. Л.Ю. Смольської. — 4-е вид. — К. : ВСВ «Медицина», 2019. — 472 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — 3-є вид., переробл. і допов. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. — 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб. : «Алетейя», 1995. — 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М.: Медгиз, 1957. — 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Русский язык, 1976. — 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишнеvsька Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. — Львів: Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К.: Здоров'я, 1993. — 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск: Высшая школа, 1991. — 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и

- др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
- 17.Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
  - 18.Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
  - 19.Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К.: Вища школа, 1988. — 320 с.
  - 20.Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
  - 21.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
  - 22.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
  - 23.Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К.: «Здоров'я», 2001 – 225 с.
  - 24.Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів: Вид. дім «Наутілу», 2004. — 592 с.
  - 25.Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
  - 26.Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
  - 27.Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
  - 28.Скрипніков М.С. Noli poscere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
  - 29.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К.: Знання, 2012. — 704 с.
  - 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е—Н. — К.: Знання, 2013. — 744 с.

31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
33. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Высш. шк., 1996. — 464 с.
34. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. — К.: Вища школа, 1990. — 436 с.
35. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця: Нова книга, 2010. — 392 с.
36. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 с.
37. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
38. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

Інформаційні ресурси

<http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka>

http://graecolatini.narod.ru/r/stud_posl_1200.htm

<http://www.ruslat.info/>

<http://latinlexicon.org/paradigms.php>

[http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina prima](http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima)

Методичні вказівки укладені доц. Сологор І.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

“Затверджено”
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «30» серпня 2019 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №2	Лексико-синтаксичне забезпечення розділу “Рецептура. Основи фармацевтичної термінології”. Лексичне й аналітико-синтаксичне опрацювання розділу “Основи клінічної термінології”.
Змістовий модуль №1	Рецептура. Основи фармацевтичної термінології.
Тема заняття	Виписування рецептів на рідкі лікарські форми
Курс	I
Факультет	медичний №1
Кваліфікація	освітня «Магістр медицини» професійна «Лікар»
Спеціальність	222 «Медицина»

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Фармацевтична термінологія – це термінологія, що обслуговує окремий розділ медицини, який називається фармація. Цей розділ обслуговує сферу виробництва та застосування лікарських засобів.

До основних понять фармації належать: лікарська сировина, лікарська речовина, лікарський засіб, лікарська форма, лікарський препарат. Залежно від консистенції лікарські форми поділяються на: тверді (*formae medicamentorum durae*), рідкі (*formae medicamentorum liquidae*), м'які (*formae medicamentorum molles*).

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Студенти повинні знати:

- латинську номенклатуру рідких лікарських форм;
- загальну характеристику рідких лікарських форм;
- особливості дозування рідких лікарських форм;
- словникові форми назв лікарських форм та препаратів;
- правила побудови рецептурних виразів із прийменниками *in, pro, ad*;
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- утворення форм Gen. Sing. і Plur., та Acc. Plur.

Студенти повинні вміти грамотно перекладати рецепти, утворювати фармацевтичні терміни за конструкціями „узгоджене означення” та „неузгоджене означення”, утворювати рецептурні вирази із прийменниками *in, pro, ad*, форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ

3.1. Міжпредметна інтеграція:

Наступні дисципліни (забезпечувані)	Знати	Вміти
Фармакологія	латинську номенклатуру лікарських форм; загальну характеристику твердих форм ліків;	1. Правильно записувати назви лікарських форм та препаратів у межах матеріалу, що вивчається; 2. Перекладати рецепти з української мови на латинську та навпаки..

3.2. Внутрішньо- предметна інтеграція

Зв'язок із попередніми темами: Модуль 1, теми: „Поняття “науковий термін””. Структура анатомо – гістологічних термінів. ....”; “Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. ....” “Іменники I відміни. Лексика. Вирази. ...”	1. попередні відомості про систему латинських іменників та прикметників; 2. словникові форми термінів; 3. правила утворення форми родового відмінку; 4. з якими відмінками вживаються прийменники <i>in, pro, ad</i> ;	На новому лексичному та граматичному матеріалі: 1. будувати рецептурні вирази; 2. правильно утворювати форми наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в
--	---	--

“Дієслово: Категорії дієслова. Наказовий спосіб. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного стану. ..”, „Рецепт, його граматична структура, моделі рецептурних прописів. ...”, “Латинська номенклатура лікарських форм.”	5. правила утворення форм наказового та умовного способів дієслів, які вживаються в рецептах; 6. правопис фармацевтичних термінів; 7. латинську номенклатуру лікарських форм; 8. правила оформлення латинської частини рецепту; 9. загальну характеристику твердих форм ліків.	рецептах; 3. утворювати рецептурні вирази з прийменниками in, pro, ad; 4. Ставити фармацевтичні терміни в рецептурній формі;
--	--	--

4.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття.

Студент повинен засвоїти:

- 1) загальну характеристику рідких лікарських форм та їх класифікацію;
- 2) правила виписування рецептів на рідкі лікарські форми;
- 3) словникові форми препаратів, рідких лікарських форм, які зустрічаються у вправах на переклад рецептів;
- 4) номенклатуру лікарських засобів.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Назвіть рідкі лікарські форми.
2. Як поділяються розчини залежно від розчинника?
3. Як класифікуються розчини залежно від призначення?
4. Яким способом виписують рецепти на настої та відвари?
5. З яких олій готують емульсії?
6. Як поділяються екстракти залежно від консистенції?
7. Як поділяються екстракти залежно від екстрагувальної рідини?

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Вправлення у перекладі з латинської мови українською та навпаки рецептів на рідкі лікарські форми.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Загальна характеристика рідких лікарських форм:

розчини – solutiōnes (solutio, ōnis f)

краплі – guttae (gutta, ae f)

настої та відвари – infūsa et decocta (infūsum, i n et decoctum, i n)

настоянки – tinctūrae (tinctūra, ae f)

екстракти – extracta (extractum, i n)

суспензії – suspensiōnes (suspensio, ōnis f)
емульсії – emulsa (emulsum, i n)
слизи – mucilagīnes (mucilago, īnis f)
мікстури – mixtūrae (mixtūra, ae f)

2. Переклад з латинської мови українською та навпаки рецептів на рідкі лікарські форми

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Запитання для самоконтролю

1. Як поділяються розчини залежно від розчинника?
2. Як класифікуються розчини залежно від призначення?
3. Яким способом виписують рецепти на настої та відвари?
4. Як поділяються екстракти залежно від консистенції?
5. Як поділяються екстракти залежно від екстрагувальної рідини?

В. Тести для самоконтролю

Тест №1

Вказати ряди, де зазначені тільки рідкі лікарські форми.

- (A) Balsāmum, i n; suppositorium, i n; succus, i m.
(B) Suspensio, ōnis f; sirūpus, i m; emulsum, i n.
(C) Linimentum, i n; decoctum, i n; emplastrum, i n.

Тест № 2

Зазначити, на які рідкі лікарські форми рецепт виписується тільки скороченим способом.

Варіанти відповіді: a) infūsum, i n;
b) mixtūra, ae f;
c) decoctum, i n;
d) extractum, i n.

Тест № 3

Залежно від розчинника розчини (*solutiones*) поділяються на:

Варіанти відповіді: a) spissae;
b) aquōsae;
c) siccae;
d) oleōsae;
e) mucōsae;
f) spirituōsae;
g) aethylicae.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія: [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. — К.: Здоров'я, 1999. — 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 224 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології: [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. М. Беляєва, І. М. Сологор. — К.: ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. — 4-е вид. — К.: ВСВ «Медицина», 2019. — 472 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. — 3-є вид., переробл. і допов. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. — Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. — 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. — СПб.: «Алетейя», 1995. — 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. — [2-е изд.]. — М.: Медгиз, 1957. — 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. — [2-е изд., перераб. и доп.]. — М.: Русский язык, 1976. — 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. — Х.: Вид-во НФаУ, 2017. — 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 1. — 2003. — С. 1—1354.

11. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. — [укр. перекл. 29-го американського вид.]. — Львів: Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. — Т. 2. — 2003. — С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К.: Здоров'я, 1993. — 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. — [2-е изд., доп.]. — Минск: Высшая школа, 1991. — 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. — К.: Книга-плюс, 2013. — 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. — К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. — 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. — К. : «Богдан», 2008. — 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. — Киев : Морион, 2010. — 2240 с.
19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. — К.: Вища школа, 1988. — 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. — К. : Медицина, 2008. — 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 1. — Харьков : Торсинг, 1997. — 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей: в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. — [13-ое изд., новое]. — Т. 2. — Харьков : Торсинг, 1997. — 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. — К.: «Здоров'я», 2001 — 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. — Львів: Вид. дім «НаутілуС», 2004. — 592 с.

- 25.Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
- 26.Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. — Чернівці, 2010. — 606 с.
- 27.Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толоч. — Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. — 288 с.
- 28.Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. — Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. — 140 с.
- 29.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — Т. 1: А—Д. — К.: Знання, 2012. — 704 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. — Том 2: Е–Н. — К.: Знання, 2013. — 744 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. — Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. — К.: ВСВ «Медицина», 2016. — 600 с.
- 33.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. — Минск : Вышш. шк., 1996. — 464 с.
- 34.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. — К.: Вища школа, 1990. — 436 с.
- 35.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. — Вінниця: Нова книга, 2010. — 392 с.
- 36.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. — Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. — 290 ct.
- 37.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. — Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. — 216 s.
- 38.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. — V.I. — Riga: Liesma, 1973. — 1039 p; v. II — Riga: Liesma, 1977. — 866 p.

Інформаційні ресурси

[http://kniga.info/2010/03/11 /grammatika-latinskogo-iazyka](http://kniga.info/2010/03/11/grammatika-latinskogo-iazyka)

[http://graecolatini.narod.ru/rstud posl 1200.htm](http://graecolatini.narod.ru/rstud_posl_1200.htm)

<http://www.ruslat.info/>

<http://latinlexicon.org/paradigms.php>

[http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina prima](http://la.wikipedia.org/wiki/Vicipaedia:Pagina_prima)

Методичні вказівки укладені доц. Сологор І.М.

